

Süleymaniye Kütüphanesi'nde Bulunan Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonuna Ait 00001 Envanter Numaralı Mushaf'ın Sure Baş Tezyinatları

The Ornaments of The Holy Quran with Inventory Number 00001 in The Süleymaniye Library Fazıl Ahmed Pasha Collection

Hüseyin ELİTOK¹

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi / Received: 01.03.2022

Kabul Tarihi / Accepted: 26.03.2022

Doi: 10.48146/odusobiad.1081212

Atf / Citation: Elitok, H., (2022). "Süleymaniye Kütüphanesi'nde Bulunan Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonuna Ait 00001 Envanter Numaralı Mushaf'ın Sure Baş Tezyinatları" *ODÜSOBİAD* 12 (1), 445-462 Doi: 10.48146/odusobiad.1081212

Öz

İslam medeniyetinde sayısız yazma eser, öncelikle muhteşimliğiyle dönemleri içerisinde kaynak olma özelliğine sahip olmuş ve yazıldıkları alana adeta yön vermiştir. Bu eserler, kitap sanatları açısından da ayrıca şaheserler olarak kendilerine yer bulmuşlardır. Türklerin İslamiyet'e intisap etmeleriyle beraber el yazmalarındaki içerik ve süsleme sanatlarındaki zenginlik katlanarak devam etmiştir. El yazmalarının hat, tezhip, minyatür ve cild sanatının eşsiz örnekleri haline gelmesinde şüphesiz ki Müslüman Türk sanatçısının ilme olduğu kadar kitaba olan sonsuz saygısı da önemli bir etken olarak görülmektedir. Bu anlamda yalnızca savaş meydanlarında değil, aynı zamanda sanatın zirve yaptığı el yazmalarla da Dünya Sanat Tarihi içerisinde yeri tartışılmaz bir konumda olan Türk İslam Sanatını temsil ettikleri için şanlı ecdadımızı bu vesile ile bir kez daha hayırla ve minnetle yâd etmek, bütün Müslüman Türklerin yerine getirmesi gereken kutsal bir vazifedir.

Bahsedildiği üzere Türk İslam Medeniyetinde kitaba duyulan saygı, bu eserlerin tezyinatındaki özenle de kendisini göstermektedir. Bu saygı ve özen, özellikle Kur'an-ı Kerimlerde en güzel örnekleriyle ortaya konulmuştur. Emevi Döneminin sonu ile Abbasi Dönemi başlarında ilk tezyinatlı örneklerine rastlanılan Mushaf'lar, sonraki yüzyıllarda Müslüman Türk sanatçısının elinde gelişerek devam etmiş ve klasik normlarına kavuşmuştur. Bu noktada hemen her alanda olduğu gibi kitap bezemeciliğinde de Osmanlı Dönemi, kendine has bir üslupla karşımıza çıkmaktadır. XVI. yüzyılda klasik Osmanlı üslubunda zirveye ulaşan Mushaf tezyinatı, XVII. yüzyılın ortalarına kadar sürmüştür.

Mushaf tezyinatı içerisinde en önemli kısımlardan birisi de hiç şüphesiz ki sure başlarıdır. Sure başları, surelerin isimlerini, nâzil oldukları yeri ve ayet sayısı ile kaçınıcı sure olduğunu açıklayan başlıklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Önceleri sadece yazıyla gösterilen sure başları zamanla, sure'nin üstünde yatık dikdörtgen şeklinde bezenmeye başlamıştır. Kuran'da bulunan Fatiha ve Bakara Sureleri'nin haricindeki diğer 112 sure'nin başlangıcı aynı şekilde ve her dönemde o devrin sanat anlayışıyla bezenmiştir.

Bu çalışmaya konu olan eser XVII. yüzyıla ait olup Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Yüzlerce eser arasından seçilen Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonuna ait 00001 envanter numaralı el yazması Kur'an-ı Kerim'in sure baş tezyinatları incelenmiştir. Serlevha ile birlikte 114 sure'nin tamamının tezyin edildiği bu eserin sure başları desen, renk, motif ve üslup özellikleri bakımından ele alınmıştır. Eser, aynı kütüphane bünyesinde bulunan üç farklı koleksiyona ait eserlerin bazı sure başı bezemeleriyle karşılaştırılarak dönemi içerisindeki yeri belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Süleymaniye Kütüphanesi, Kur'an-ı Kerim, Yazma eser, Sure Başı, Fazıl Ahmet Paşa, Hat, Tezhip, Cild.

Abstract

Numerous manuscripts in Islamic civilization, primarily with their content, had the feature of being a source in their period and almost gave direction to the field they were written. These works have also found a place for themselves as masterpieces in terms of book arts. With the conversion of the Turks to Islam, the richness of the content and decorative arts in the manuscripts continued exponentially. Undoubtedly, Muslim Turkish artists' endless respect for books as well as science is seen as an important factor in the manuscripts' becoming unique examples of calligraphy, illumination, miniature and binding art. In this sense, it is a sacred duty for all Muslim Turks to commemorate our glorious ancestors once again with blessings and gratitude. Because they were not only successful on the battlefields but also, they created the manuscripts that are the peak of art and successfully represented the Turkish-Islamic Art, which has an indisputable place in World Art History.

As mentioned, the respect for books in Turkish-Islamic Civilization shows itself with the care in the ornaments of these works. This respect and care have been demonstrated with the best examples, especially in the Holy Quran. Mushafs, the first ornamented examples of which were encountered at the end of the Umayyad Period and the beginning of the Abbasid Period, continued to develop in the hands of Muslim Turkish artists in the following centuries and reached their classical norms. At this point, as in

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, huseyin.elitok@atauni.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-9485-1516

almost every other field, the Ottoman Period appears with a unique style in book ornamentation. Mushaf ornamentation, which reached its peak in the classical Ottoman style in the 16th century, lasted until the middle of the 17th century.

One of the most important parts of the Mushaf illumination is undoubtedly the surah heads. The surah heads are the titles that explain the names of the surahs, the place where they were revealed, the count of verses and the number of surahs. The surah heads, which were previously shown only in writing, began to be written and illuminated inside a rectangle form above the surah in time. Apart from the Fatiha and Bakara Surahs in the Qur'an, the head of the other 112 surahs is illuminated in the same way and with the art style of its own period.

The artwork, which is the subject of our study, belongs to the XVII century and is in the Süleymaniye Manuscript Library. The illuminations of the surah heads were examined in the manuscript Qur'an with inventory number of 00001 belonging to the Fazıl Ahmed Pasha Collection which was selected among hundreds of artworks. The surah heads of this manuscript Quran in which all 114 surahs are illuminated together with the heading have been examined in terms of pattern, color, motif and stylistic features. The place of this artwork in its own period has been tried to determine by comparing the other artworks belonging to three different collections in the same library in terms of some of the surah head illuminations.

Keywords: Suleymaniye Library, Quran, Manuscript, Surah Head, Fazıl Ahmet Pasha, Calligraphy, Illumination, Binding.

Giriş

Müslüman sanatçılar, yüzyıllar boyu Kutsal Kitabımız Kur'an-ı Kerim'i en iyi şekilde yazma ve süsleme konusunda adeta birbirleri ile yarışmışlar ve bugün hemen her kesimden insanların hayranlıkla izlediği Kur'an'ları hazırlamışlardır (Taşkale, 2000: 536). Kur'an-ı Kerim'in ilahi mesaj olmasının yanı sıra sanatsal ve estetik görüntüsüyle de insanların ruhuna ve gözüne hitap eden etkisinin olduğu bir gerçektir (Taşkale, 2000: 538; Baysal, 2010: 365-366.) Kur'an-ı Kerim, İslam kültür ve medeniyetinde sanatların dayandığı temel olan güzel sanatlara ait muhteve ve formun ilk ve en önemli modelini teşkil etmektedir. Kur'an-ı Kerim sayfaları ilk olarak Hz. Ömer'in teklifi ve Hz. Ebubekir'in kabulü ile iki kapak arasında birleştirilerek Mushaf haline getirilmiştir. Hz. Osman, Mushaf haline getirilen Kur'an-ı Kerim'in okuyuş farklılıklarını gidermek ve birliği sağlamak amacıyla istinsah ettirmiş ve İslam coğrafyasındaki belirli merkezlere göndermiştir (Baysal, 2010: 366).

İlk dönemlerde çoğaltılarak farklı bölgelere gönderilen bu Mushaf'larda Kur'an metninin doğru olarak güzel ve net bir şekilde yazılması, tezyinatın metni etkilememesi gibi kaygılarla tezyinata önem verilmemiştir. (Taşkale, 2000: 538; Baysal, 2010: 366)

Tezyinatlı ilk örneklerinin VIII.-IX. yüzyılda görüldüğü Kur'an-ı Kerim bezemeciliğinde bu yüzyıllarda âyet bitiminde kullanılan ve bazen üzerinde âyet numaraları yazılı olan noktalar ve sure başları, altın ve zaman zaman lacivert ve kırmızımsı bir renkle bezendiği görülür (Taşkale, 2000: 538; Yılmaz, 2004: 308). Küçük şemse görüntüsündeki bu noktalar, altın ile boyanmıştır. Sure başlarındaki tezyinata başlangıçta geometrik formlar kullanılmıştır. Aynı dönemlerde Kur'anların okurken durulacak veya secde edilecek âyetlerini belirleyen ve bu âyetlerin hizasında bulunan kelimeler de şemse formlarında tezyin edilmiştir (Taşkale, 2000: 538).

XI. yüzyılda Mushaf tezhibinde daha çok geometrik formlar, altıgenler, sekiz ve dört köşeli yıldızlar ile düğümlü geçmeler kullanılmıştır. Selçuklu süslemesinde geometrik formların yanı sıra bitkisel motifler, rumiler ve münhanilere de önem verilmiş ve motif tekrarı kaçınılmıştır. Ayet sonlarına güller (durak) yapılmış ve her beş veya on ayetin sonuna bezenmiş bir işaret koymak ta gelenek olmuştur (Baysal, 2010: 368).

XII. yüzyılda, Kuzey Afrika ve Endülüs Emevî devletinde hazırlanmış Mushaf'lar, genelde kareye yakın ölçüdedir. Bu Mushaf'ların başlangıç ve bitiş sayfalarında geometrik tasarımlı tezhipler görülür. Beyaz renkte geçme bantların oluşturduğu alanlar kırmızı, mavi ve altınla renklendirilmiştir (Baysal, 2010: 369).

Türkler Anadolu'ya geldiklerinde tezhip sanatını da beraberlerinde getirmiş ve burada kurulan ilk beyliklerle birlikte tezhipli kitaplar hazırlanmıştır. Selçuklular, XIII. yüzyılda Anadolu'da merkezi Konya olan geniş bir kültür havzası oluşturmuş (Baysal, 2010: 369-370; Derman, 2012: 65-66). XIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaygınlık kazanan tezhipli eserlerin motif iskeletini rumiler, münhaniler ve geçmeler oluştururken XIV. yüzyıldan itibaren bitkisel motifler ön planda olmuştur. Renk olarak lacivert, kırmızı, mavi, pembe, turuncu, siyah, beyaz ve nadiren de turkuaz ve eflatun renkleri tercih edilmiştir. Tasarımda dikdörtgen, mekik, daire şekillerini kullanmış ve geometrik kompozisyonları tercih etmişlerdir. Selçuklu devri tezhibinin devamı niteliğinde olan Beylikler Dönemi tezhibi de çağdaşı olan İlhanlı ve Memlûkluların tezhipleri ile benzerlik göstermektedir. Bu aynı zamanda klasik Osmanlı tezhip sanatına geçiş için bir hazırlık dönemi olmuştur (Baysal, 2010: 369-370). XIII-XIV. yüzyıllardan itibaren büyük bir gelişme içerisine giren Kur'an-ı Kerim yazı ve tezyinatı, hazırlandıkları dönemin sosyal ve ekonomik şartlarını, yazı ve tezyinat anlayış ve beğenilerini yansıtmışlardır. (Taşkale, 2000: 538).

XV. yüzyılda Osmanlı tezhip sanatının bir ekol özelliğini yansıtan önemli dönemi Fatih Sultan Mehmet'in dönemidir. Motif ve renk açısından Herat ve Şiraz Türkmen üslubunun etkilerinin görüldüğü dönem tezhipleri (Aşıcı, 2007: 284; Baysal, 2010: 370). Türk kitap sanatları tarihinde kendine özgü bir ekol olarak karşımıza çıkmaktadır (Ersoy, 1988: 52; Baysal, 2010: 370). Hatayi grubu motifler ve rumiler ön plandadır. Bezemede zengin ve gösterişli hatayilerin yanında yuvarlak uçlu yapraklar dikkati çekmektedir. Fatih devri

tezhiplerini diğer devrilerden ayıran renk kobalt (çivit) mavisi olup genelde zemin boyası olarak kullanılmıştır. Küçük alanlarda ise siyah, beyaz, yeşil ve turuncu renkler görülmektedir. Altın, parlak ve mat olarak her iki şekilde de kullanılmıştır (Baysal, 2010: 370). Fatih dönemindeki yazmaların zahriye sayfaları simetrik sayfa veya tek olduğu gibi kitapların ebatlarına göre dikdörtgen, beyzi ya da yuvarlak şemse biçiminde de görülmektedir (Ersoy, 1988: 52; Baysal, 2010: 370). Osmanlı İmparatorluğu'nun en güçlü olduğu XV. yüzyıl sonu ve XVI. yüzyılda hazırlanan Kur'anlar gerek yazı gerekse tezyinat ve cild kablaları izleyenlerde hayranlık uyandıracak, güzellik ve zenginliktedir. (Taşkale, 2000: 538).

XVI. yüzyılda zirveye ulaşan klasik Osmanlı üslubunda, stilize edilmiş rumi, hatayi, bulut motiflerinin ve altın ile lacivertin muhteşem bir uyum içerisinde kullanıldığı birçok Kur'an-ı Kerim'in tezyinatında görülmektedir (Taşkale, 2000: 538; Baysal, 2010: 370). XVI. yüzyıl ortalarına doğru ilk kez müzehhip Karamemi tarafından tanıtılan ve saray bahçelerinde yetiştirilen yarı stilize lâle, karanfil, gül, sümbül gibi çiçekler, bahar çiçekleriyle donatılmış ağaçlar, serviler Türk tezyinatında önemli bir yere sahiptir (Taşkale, 2000: 538; Özkeçeci ve Özkeçeci, 2007: 47; Baysal, 2010: 370; Birol, 2012: 61).

XVII. yüzyıl ortalarından başlayan ve XVIII. yüzyıl sonlarına kadar süren süreç içerisinde Batı etkili natüralist çiçeklerin kullanıldığı üslup Türk tezhip sanatında etkili olmuştur. Türk tezhip sanatında XVIII. yüzyıl sonlarından XIX. yüzyıl sonlarına kadar süren yüzyıl içerisinde şükûfe tarzında natüralist çiçeklerin, çiçek sepetlerinin ve kurdelelerinin kullanılıp çok renkli uygulamaların yapıldığı lâle, sümbül ve gülün tercih edildiği özellikle serlevhalarda altının bolca kullanıldığı, çiçeklerin altın üzerine işlendiği bir üslup etkili olmuştur (Taşkale, 2000: 538; Birol, 2009: 495; Baysal, 2010: 370). Sayfalar sıvama altınla boyanmış, bezemeler altın, gümüş veya ağırlığını kırmızı, mavi ve sarının oluşturduğu parlak, canlı ve zengin renklerle bezenmiştir (Özkeçeci ve Özkeçeci, 2007: 49).

Kuran-ı Kerimler, her dönemde çok zengin bir şekilde bezenmiştir. (Kurfeyz, 2003: 6). Mushafın bezemesinde, genellikle yeni tasarım ve arayışların yer almadığını, klasik kaidelere sadık kalınarak o devrin sanat anlayışıyla en mükemmeli ortaya çıkarma gayretinin esas olduğu görülmektedir (Derman, 2010: 138).

Nakkaşhane geleneğine göre, usta-çırak iş birliğiyle ((Kurfeyz, 2003: 6; Yılmaz, 2004: 256; Derman, 2010: 138). hazırlanan ve sernakkaş idaresinde çeşitli sanatkarların el emeğiyle ortaya çıkarılan Mushaf bezemesinde zahriye sayfası, serlevhalar, sure başları, duraklar, güller, koltuklar, hâtime sayfaları (ketebe sayfası, ferağ kaydı) yer almaktadır. Müzehhipler, Kur'an-ı Kerim'e duydukları hürmeti zahriye ve serlevha sayfaları ve sure başı tezhiplerinde de bütün hünerlerini göstererek ispatlamışlardır. (Kurfeyz, 2003: 6; Derman, 2010: 138).

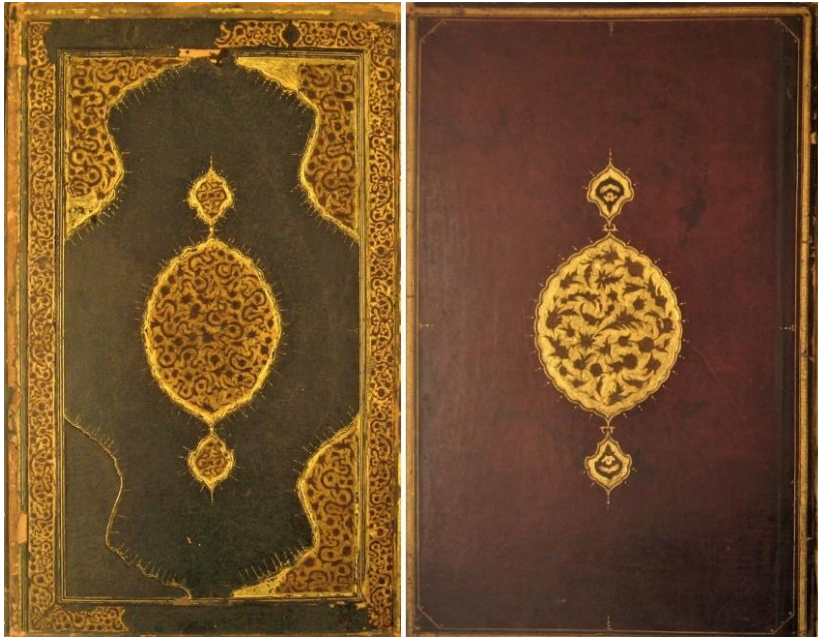
Kur'an-ı Kerim'in en önemli bezemeli kısımlarından olan Sure başları, surelerin isimlerini, nâzil oldukları yeri ve ayet sayısıyla kaçınıcı sure olduğunu açıklayan başlıklardır. (Derman, 2010: 139; Baysal, 2010: 373) Önceleri sadece yazıyla gösterilen başları zamanla, surenin üstünde yatık dikdörtgen şeklinde bezenmeye başlamıştır. Surenin başladığı yeri işaret etmek maksadıyla yapılan sure başı tezhiplerinin yazı sahası, en erken örneklerde cedvelsiz olarak bırakılmıştır. (Derman, 2010: 138). Kuran'da bulunan Fatıha ve Bakara Surelerinin haricindeki diğer 112 surenin başlangıcı tarif edildiği üzere yatık dikdörtgen şeklinde bezemelidir. (Derman, 2010: 139; Baysal, 2010: 373) Sure başları, süsleme yapılmadan, sadece sure isimlerinin metinden farklı bir yazı karakteri olarak, genellikle kufi, tevki' hatla ve farklı bir mürekkeple yazıldığı gibi, zerendud tarzında yazıldığı örnekler de mevcuttur. Ayrıca bazı erken dönem Kur'an tezyinatı örneklerinde sure başı tezhiplerine sayfa kenarına doğru uzayan ve palmyeyi hatırlatan, temeli Sasani ve Kopt sanat ürünlerindeki bezemelere dayanan, yuvarlak, armudi, iri bitki biçimleri de eklenmiştir (Tanındı, 2009: 243; Baysal, 2010: 373).

Makaleye konu olan eser, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesinde bulunan Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonuna aittir. Klasik dönem özelliği gösteren 1601 tarihli bu Mushaf, tezyinat açısından önemli bir yere sahiptir. İncelenen Eserin cild, serlevha, sure başları, güller, duraklar ve satır araları (beyne's-sütür) bezemeli olup özellikle sure başlarının bezemeleri ile dikkat çekmektedir. Kur'an-ı Kerim'in bütün sure başları tezhipli olup serlevhada bulunanlar ile toplam 114 sure başı tezhibi yapılmıştır. 42 adet farklı tasarımın yapıldığı sure başlarının bazılarında küçük çapta renk ve motif değişikliğine gidilerek aynı tasarım iki veya daha fazla sayıda uygulanmış ve tezyinatları tamamlanmıştır. Eser birkaç makaleye konu olacak kadar geniş olduğundan çalışmada sure başı tezhiplerinin incelenmesi uygun görülmüştür.

00001 Envanter Numaralı Kur'an-ı Kerimin Özellikleri

Eser Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Fazıl Ahmed Paşa koleksiyonunda 00001 demirbaş numarası ile kayıtlı olup 371 varaktan müteşekkildir. Eserin kâğıt ebadı 31x21 cm ve yazı ebadı 19x13 cm'dir. Hicri Muharrem 1010 / miladi Temmuz 1601 tarihli Kur'an-ı Kerim'in hattatı Muhammed b. Yusuf'tur. Hattat hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Mushaf, nesih hat çeşidiyle ve is mürekkebiyle 11 satır olarak yazılmıştır. Sure başları beyaz (üstübeç) mürekkeple ve sülüs ile hatime sayfası ise hatt-ı icâze ile yazılmıştır. Kâğıdı çay rengine ahırlıdır. Kuran'da müzehhip kısımlar; serlevha, sure başları, güller, koltuklar ve duraklardır.

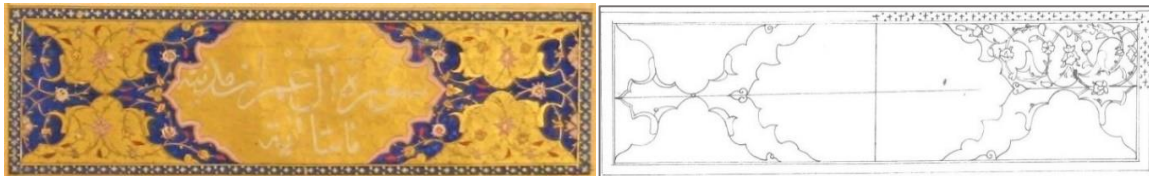
Yazma eseri kaplayan cildin yapımında kahverengi sahtiyan deri kullanılmış ve cild kapağı üzerinde "alttan ayırma şemse" tekniği uygulanmıştır. Cild kapağının merkezinde beyzi (oval) şemse ve şemseye bağlı salbekler ile dörtkenarında köşebent ve onları çevreleyen bordür süslemesi bulunmaktadır. Şemse, salbek ve köşebentler ve bordürün içerisinde bulut, hatayi, penç ve yapraklardan kompozisyon oluşturulmuştur. Tezini kısımların tümünün zeminleri yıldız ile renklendirilmiş ve motifler derinin kendi renginde bırakılmıştır. Bordürün dörtkenarına altın cedveller çekilerek tezvinat sonlandırılmıştır. Cild kapağının içi vişneçürüğü renginde meşin deriden yapılmıştır. Kapak üzerine "alttan ayırma şemse" tekniği uygulanmıştır. Cild kapağının merkezinde beyzi (oval) şemse ve şemseye bağlı salbekler yapılmıştır. Zemini altın yıldız olan şemsede hatayi, penç, gonca ve hançer yapraklardan kompozisyon oluşturulmuş ve motifler yine derinin kendi renginde bırakılmıştır. Salbeklerde tek hatayi motifi uygulanmıştır. Deri cild iç kapağı bordür ile çevrenmiş ve bordür içerisine zencerek uygulanarak yıldız ile renklendirilmiştir. Bordürün etrafına yıldız ile cedvel çekilmek suretiyle bezenmiştir (Görsel 1).

Görsel 1: Kur'an-ı Kerim'in Cildi Üst ve İç Kab

Kur'an-ı Kerim'in Sure Baş Tezhipleri

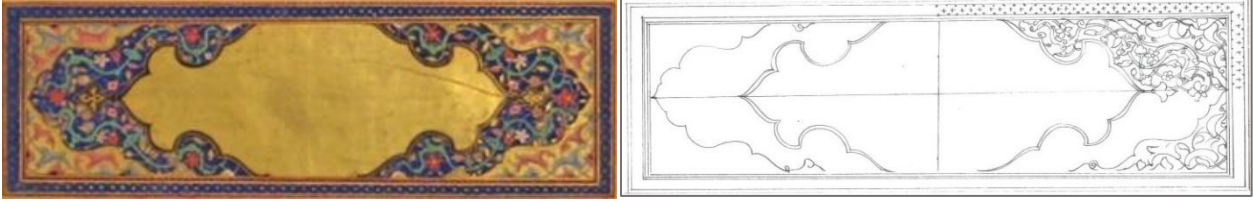
Eserin 30b varağında bulunan sure-baş tezhibi ¼ oranında simetrik olarak tasarlanmış zemin boyalı klasik tezhip tekniğiyle uygulanmıştır. Yazı alanı sıvama altın olup üstübeç mürekkeple ve sülüs hattıyla yazılmıştır. Yazı sahası lila renginde dendanlı ipliklerle sınırlandırılmıştır. Altın ve lacivert zeminli tezhipli kısımlarda zender-zer tekniğinde rumilerle birlikte hatayi, penç, gonca ve yapraklar kullanılmıştır. Motiflerde renk olarak beyaz, pembe, sarı ve yapraklarda kiremit kırmızısı tercih edilmiştir. Motiflere ayrıca tonlama yapılmıştır. Sure başının cedvelleri lacivert, yeşil, bordo zemin üzerine beyaz renkte (+,-) biçimli bezenen kenar suyu ile sınırlandırılmıştır. Kenar suyunun iki kenarına 1'er mm'lik altın cedvel çekilmiştir (Görsel 2).

Görsel 2: 30b Varak Sure Baş ve Çizimi

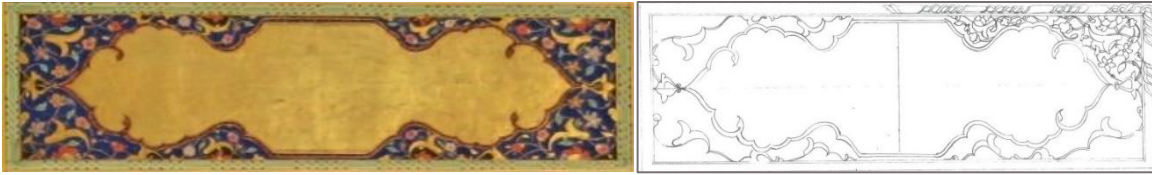
47b varağında bulunan sure başı tezvinatında yazı altın olup boş bırakılmış ve siyah renkte dendanlarla sınırlandırılmıştır. Yazı alanının iki kenarına salbek mantığında tepelik formunda siyah zemin üzerine altın ile rumili süsleme yapılmıştır. Lacivert ve altın zeminler dendanlı ipliklerle bölünmüştür. Altın zeminlerde rumi lacivert zeminde ise bulut ve hatayi grubu motifler kullanılmıştır. Renk olarak pembe sarı, beyaz turuncu tercih

edilmiştir. Sure başının cedveli +++++ şeklinde bezenmiştir ve kenar suyu laciverttir. Kenar suyunun iki kenarına bordo ve altın cedveller çekilmiştir (Görsel 3).

Görsel 3: 47b Varak Sure Başı ve Çizimi

64b varağında altın zeminli yazı alanı bordo renkte dendanlı ipliklerle sınırlandırılmış, dendanlı ipliklerin birleşim noktasına bir orta bağ rumi yerleştirilmiştir. Altın ruminin içi siyahtır. Lacivert zeminli tezhipli alanda altın rumiler ve hatayi grubu motifler kullanılmıştır. Motiflerde pembe, turuncu, sarı, beyaz, yeşil tercih edilmiştir. Cedvelde yer alan açık yeşil renkteki zencerek iki iplik şeklinde ve örgülü olarak yapılmıştır. Zencereğin iki kenarına altın cedvel çekilmiştir (Görsel 4).

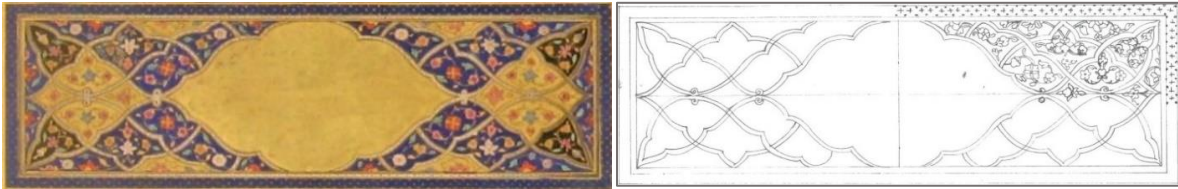
Görsel 4: 64b Varak Sure Başı ve Çizimi

76a varağında sure başı diğerlerinden daha dar olarak yapılmıştır. Yazı alanı boştur. Tezhipli alanda kullanılan rumilerin içlerinde hatayi motifleri ve lacivert zeminde ise yine hatayi, penç, gonca ve yapraklardan tezyinat yapılmıştır. Kenar suyu bezemesi 47b ile aynıdır (Görsel 5).

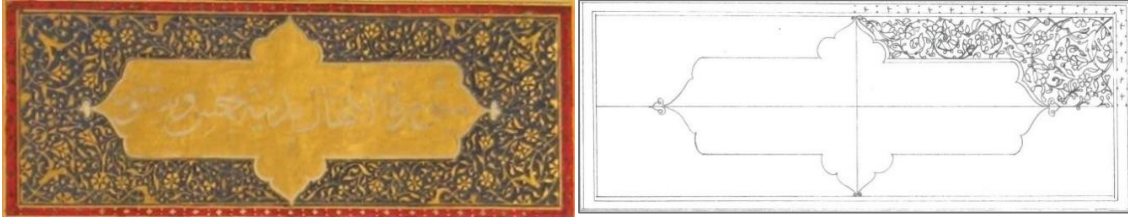
Görsel 5: 76a Varak Sure Başı ve Çizimi

90a varağında geometrik formlardan paftalar oluşturulmuştur. Yazı alanının dışında kalan tezyini kısımlarda zeminde altın, lacivert ve siyah kullanılmıştır. Geometrik formlar iki farklı renkte altın dendanlı ipliklerle ayrılmıştır. Tek dal olarak tasarlanmış olan desende motifler tamamen bitkisel olup hatayi grubu motiflerinden oluşturulmuştur. Kenar suyu 47b ve 76a ile aynıdır (Görsel 6).

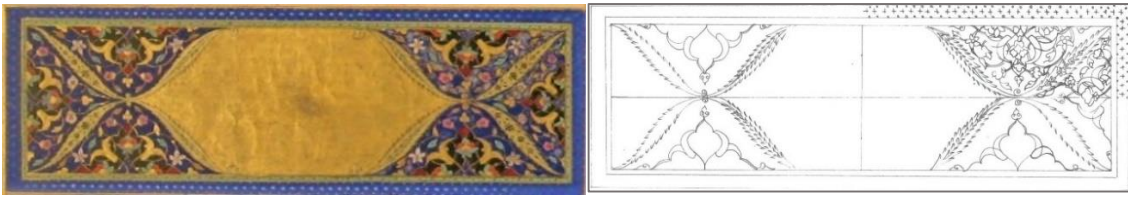
Görsel 6: 90a Varak Sure Başı ve Çizimi

106b varağında bulunan sure başı tezyinatı diğerlerinden tamamen farklıdır. Yazı alanı sıvama altın üzerine üstübeç mürekkeple ve sülüs hattıyla yazılmıştır. Yazı sahası beyaz renkte dendanlı iplikle sınırlandırılmıştır. Tezhipli kısımlarda lacivert zemin üzerine altın ile rumi ve hatayi grubu motifler negatif tekniğinde uygulanmıştır. Kenar suyu kırmızı zemin üzerine beyaz renkte +++++ şeklinde bezenmiş, iki kenarına altın cedvel çekilmiştir (Görsel 7).

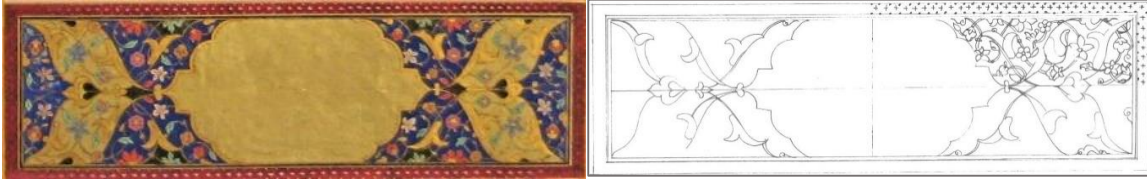
Görsel 7: 106b Varak Sure Başları ve Çizimi

111a varagında yine farklı bir tasarım yapılmıştır. Yazı alanı boş olup dilimli altın hançer yapraklarda sınırlandırılmıştır. Hançer yapraklar simetrik olarak uygulanmıştır. Hançer yaprakların içine negatif (çift iplik) bitkisel motifler uygulanmıştır. Tezhipli kısımda rumiler altın olup lacivert ve siyah zemin üzerine hatayi grubu motifler kullanılmıştır. Desenin dış çerçevesinin ilk cedveli açık yeşil ikinci cedveli ise lacivert zeminlidir. Kenar suyu deseni ilk cedvelde -----, ikinci cedvelde ise +++++ şeklinde uygulanmıştır. (Görsel 8).

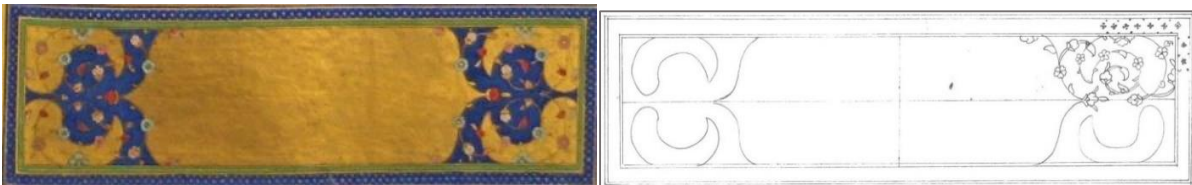
Görsel 8: 111a Varak Sure Başları ve Çizimi

123b varagındaki yazı alanı boş olup iki renkli altın dendanlı ipliklerle sınırlandırılmıştır. Tezhipli kısımlar lacivert ve altın zemindir. Paftalar altın rumilerle oluşturulmuştur. Rumiler zer-ender-zer tekniğinde iki farklı renkte altınla uygulanmıştır. Rumilerin küçük boşluklarına siyah renkte zeminler yapılmıştır. Motif olarak rumi ve hatayi grubu motifler diğer sure başlarındaki gibi uygulanmıştır. Dış cedveli bordo üzerine beyaz renkte ve +++++ şeklindeki kenar suyu bezemesiyle tezyin edilmiş ve kenarlarına altın cedveler çekilmiştir (Görsel 9).

Görsel 9: 123b Varak Sure Başları ve Çizimi

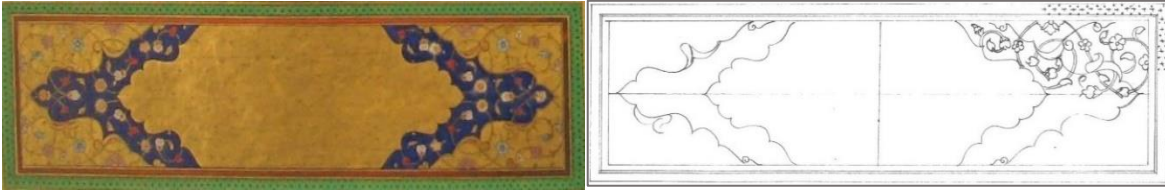
131b varagında bulunan sure başı tasarım olarak 175, 217, 266, 271, 327, 362, 351 varakları ile aynıdır. Ufak tefek renk ve motif değişiklikleri ile farklı görünmesi sağlanmıştır. Yazı alanı boş bırakılan sure başında altın ve lacivert zemin kullanılmıştır. Motif ve renk olarak diğerleriyle aynıdır. Kenar suyu süslemeleri iç kısımda küf yeşili dış kısımda +++++ şeklinde bezeme eklenmiş lacivert renktedir. Yine kenarlara altın cedveler çekilmiştir (Görsel 10).

Görsel 10: 131b Varak Sure Başları ve Çizimi

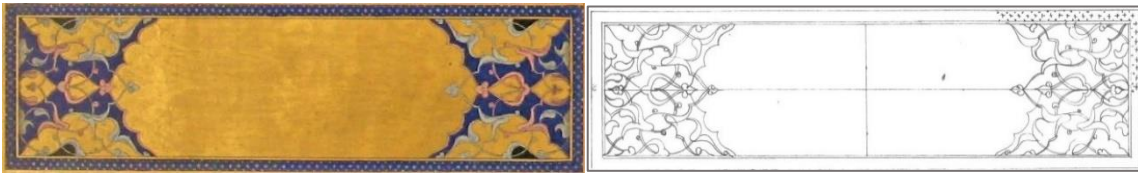
139a varagındaki sure başı tasarımı 151a 200b 206b 211b 222b 259b 274a 302b 304b 314b 316b 317a 321b 323b 329a 332b 336a 363b 365a 366b 371b varaklarıyla aynıdır. Motif ve renklerde küçük çapta değişiklikler söz konusudur. Örneğin lacivert zeminli alan bir diğer başlık süslemesinde altın olarak uygulanmış veya altın rumiler bir diğerinde renklendirilmiştir.

Yazı sahası altın olup boş bırakılmıştır. Zer-ender-zer tekniğinde uygulanmış tezyini alandaki altın renkli rumiler paftaları oluşturmuştur. Altın ve lacivert zeminlerde yine bitkisel motiflerden bezeme yapılmıştır. İç kısımda turuncu ara suyu dış kısımda küf yeşili renginde kenar suyu yapılmıştır. Kenar suyu zemini küf yeşili renginde ve üst bezemesi +++++ şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir (Görsel 11).

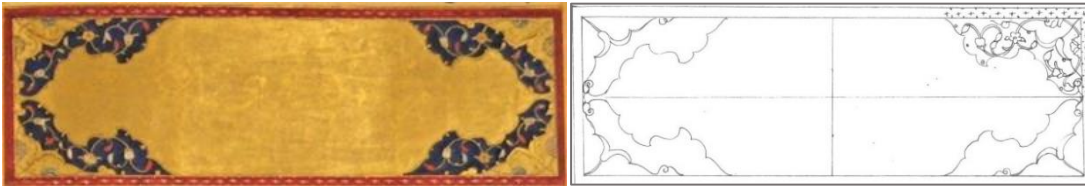
Görsel 11: 139a Varak Sure Başı ve Çizimi

155a varağındaki sure başı tasarımı 241a 245b 309a 334b 335a varakları ile aynıdır. Her bir varağın zemin renklerinde yapılan küçük değişiklikler görülmektedir. 155a varağında yazı alanı boş bırakılmıştır. Pembe renkte dendanlı ipliklerle sınırlandırılmıştır. Tasarımda yalnızca rumi kullanılmıştır. Açık mavi ve pembe renkteki rumiler paftaları oluşturmuştur. Orta bağlarda altın ve siyah renkte zemin uygulanmıştır. Kenar suyu lacivert üzerine beyaz renkte ve +++++ şeklinde tasarlanmıştır. İki kenardan cedveller çekilmiştir (Görsel 12).

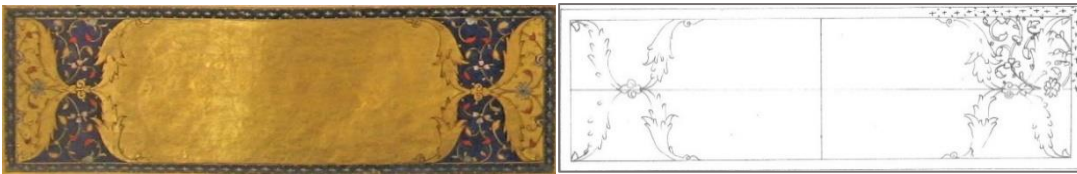
Görsel 12: 155a Varak Sure Başı ve Çizimi

183b varağında altın zeminli yazı alanı boş olup etrafı altın dendanlarla sınırlandırılmıştır. Tezhipli kısımlarda zer-ender-zer tekniğinde uygulanmış ayırma rumiler paftaları oluşturmuştur. Zemin renkleri lacivert ve altındır. Motif olarak rumi ve hatayi grubu motifler kullanılmıştır. Kenar suyu bordo üzerine beyaz renkte ve ----- formunda tasarlanmıştır ve kenarlarına yine cedveller çekilmiştir (Görsel 13).

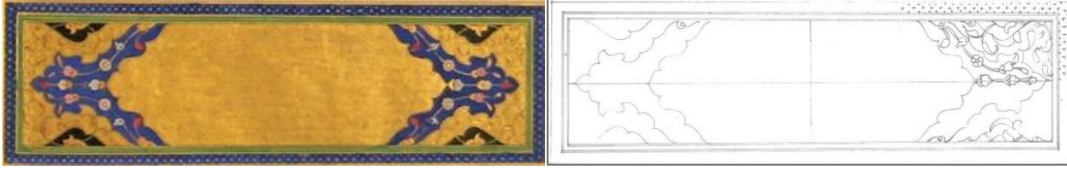
Görsel 13: 183b Varak Sure Başı ve Çizimi

187a varağında yazı alanı altın olup boş bırakılmıştır. Yazı alanı dilimli hançer yapraklarla sınırlandırılmış ve zer-ender-zer tekniğinde uygulanmıştır. Tezyinatlı kısımda tepelikle bağlanan hançer yapraklar paftaları oluşturmuştur. Zeminlerde lacivert ve altın kullanılmış, hatayi grubu motiflerden bezeme yapılmıştır. Motif renkleri diğerleriyle aynıdır. Kenar suyu lacivert olup, ----- şeklinde beyaz renkli bezeme uygulanmış; kenarlarına cedvel çekilmiştir (Görsel 14).

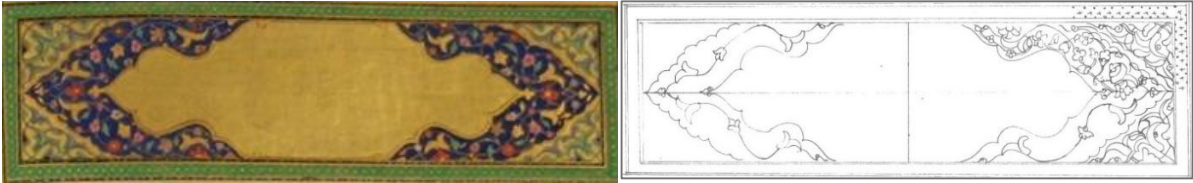
Görsel 14: 187a Varak Sure Başı ve Çizimi

194b varağında yer alan sure başı tezhibi 228a, 263b, 289b, 296b, 300b, 312a, 325b, 340b varaklarıyla aynı tasarıma sahip olup küçük çapta renk ve motif değişikliği görülmektedir. Sure başında altın zeminli yazı alanı boşdur. Altın ve lacivert zeminli paftalar tepelik formunda oluşturulmuştur. Lacivert zeminde bitkisel, altın zeminde rumili tasarım yapılmış, rumiler zer-ender-zer tekniğinde uygulanmıştır. Kenarlardaki yarım rumilerin içleri siyahtır. İç kısımda küf yeşili ara suyu ve dış kısımda lacivert zeminli ---- şekilli beyaz renkli kenar suyu ile tezyinat sonlandırılmıştır (Görsel 15).

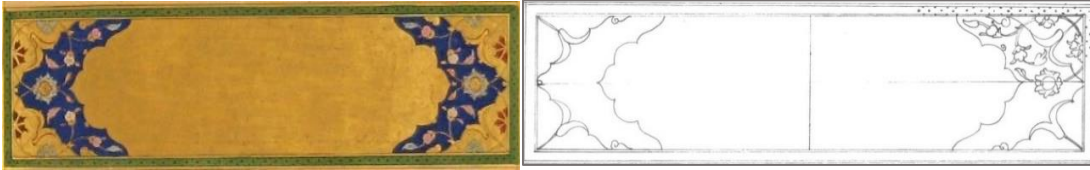
Görsel 15: 194b Varak Sure Başı ve Çizimi

234b varağında yazı alanı boş olup altın zeminlidir. Müzehhep alan lacivert ve altın zeminlidir. Altın zeminlerde açık mavi renkte simetrik rumili tasarım yapılmıştır. Lacivert zeminde ise altın rumiler ve bitkisel hatayi grubu motiflerden desen oluşturulmuştur. Kenar suyu lacivert üzerine beyaz renkte ve +++++ şeklinde tasarlanmıştır. İki kenardan cedveller çekilmiştir (Görsel 16).

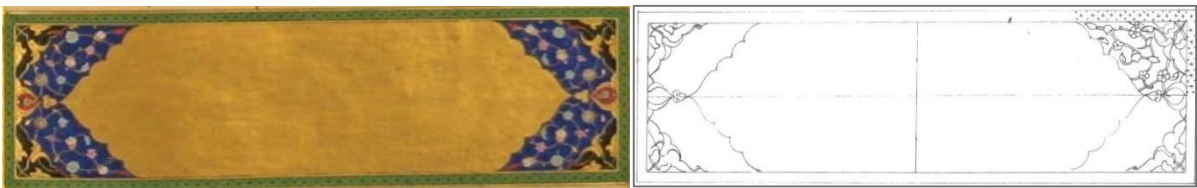
Görsel 16: 234b Varak Sure Başı ve Çizimi

249b varağında yine altın zeminli yazı alanı boştur. Tezhipli kısımlarda zer-ender-zer tekniğinde yapılan rumiler paftaları bölmüştür. Desende rumi ve hatayi grubu motifler tercih edilmiştir. Kenar suyu koyu yeşil üzerine beyaz renkli süslemeyle meydana getirilmiştir. Kenar suyu küf yeşili üzerine beyaz renkte ve +++++ şeklinde tasarlanmıştır. İki kenardan cedveller çekilmiştir (Görsel 17).

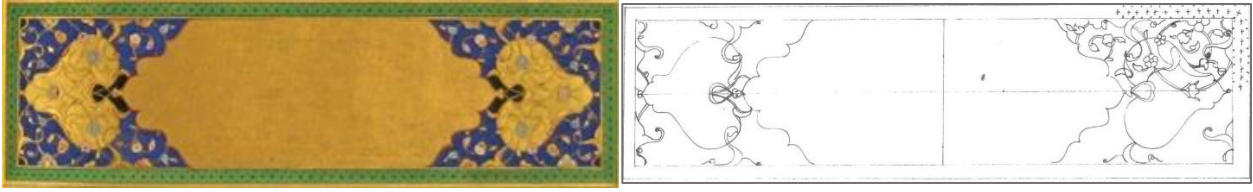
Görsel 17: 249b Varak Sure Başı ve Çizimi

253b varağı 292a ile aynı tasarıma sahiptir. 292b varağının farkı rumilerin içlerinin renk yerine altın kullanılmış olmasıdır. 253b varağında oldukça geniş altın zeminli boş bir yazı alanı bulunmaktadır. Lacivert, bordo ve siyah zeminli tezyini kısımlarda ayırma ve ortabağ rumiler paftaları oluşturmuştur. Desende rumiler dışında yine hatayi grubu motifler kullanılmıştır. Kenar suyu zemini küf yeşili renginde ve üst bezemesi ----- şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir (Görsel 18).

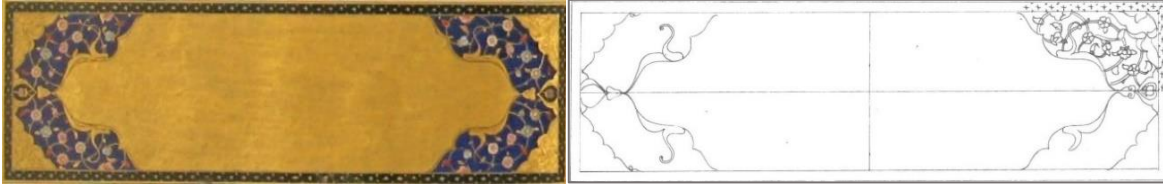
Görsel 18: 253b Varak Sure Başı ve Çizimi

307b varağı 319a varağıyla aynı tasarıma sahip olup ortabağ ruminin iç kısmı 319a varağında altın zeminlidir. Ayrıca kenar suyu rengi değişmiştir. 307b varağında yazı alanı boş bırakılmıştır. Tezyini kısımlarda zemin renkleri lacivert ve altındır. Zer-ender-zer tekniğinde yapılan rumiler paftaları oluşturmuştur. Orta bağ ruminin içi siyahtır. Motif olarak rumi ve hatayi grubu motifler kullanılmıştır. . Kenar suyu zemini küf yeşili renginde ve üst bezemesi ----- şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir (Görsel 19).

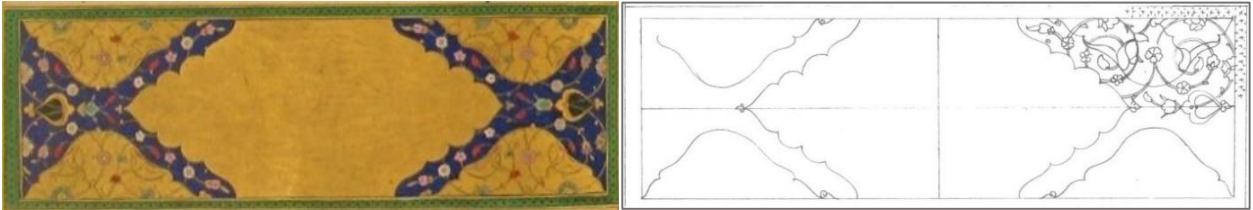
Görsel 19: 307b Varak Sure Başı ve Çizimi

337a varağında yazı alanı zer-ender-zer tekniğinde yapılan rumilerle sınırlandırılmıştır. Tezyinatlı alanların köşelerinde yapılan ve zer-ender-zer tekniğinde uygulanan rumiler paftaları oluşturmuştur. Altın ve lacivert zeminli tasarımda yine rumi ve hatayi grubu motifler tercih edilmiştir. Ortabağ ruminin içi siyahtır. . Kenar suyu zemini siyah renkte ve üst bezemesi ----- şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir (Görsel 20).

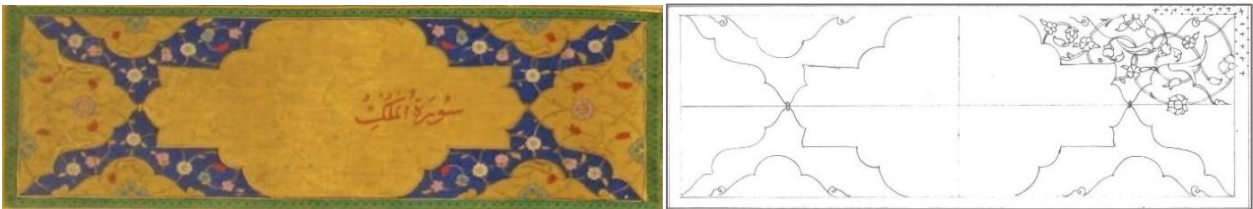
Görsel 20: 337a Varak Sure Başı ve Çizimi

338a varağında yazı alanı yine boş bırakılmıştır. Tezhipli kısımla altın ve lacivert zeminlidir. Zer-ender-zer tekniğinde yapılan rumiler paftaları oluşturmuştur. Lacivert zemin içerisindeki orta bağ ruminin içi siyahtır. Desende rumi ve bitkisel motifler tercih edilmiştir. Motif renkleri diğer sure başlarıyla aynıdır. . Kenar suyu zemini küf yeşili renginde ve üst bezemesi ----- şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir (Görsel 21).

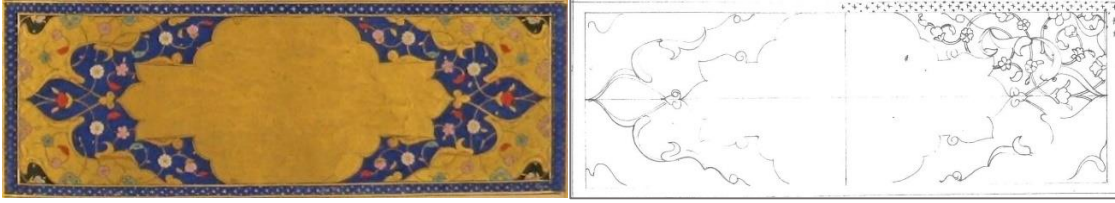
Görsel 21: 338a Varak Sure Başı ve Çizimi

342a varağında altın zemin üzerine lal (kırmızı) mürekkeple yazı yazılmıştır. Yazı alanının dışında kalan tezyini kısımlar altın ve lacivert zeminlidir. Zer-ender-zer tekniğinde rumiler paftaları oluşturmuştur. Desen rumi ve hatayi grubu motifleriyle yapılmıştır. . Kenar suyu zemini küf yeşili renginde ve üst bezemesi ----- şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir. 342a varağındaki sure başı tasarımı 345a ve 347b ile aynıdır. 345a varağında farklı olarak kenarlarda simetrik ve yarım yapılan rumilerin içleri siyah renkte boyanmıştır. 347b varağında ise kenar suyu rengi değişmiştir (Görsel 22).

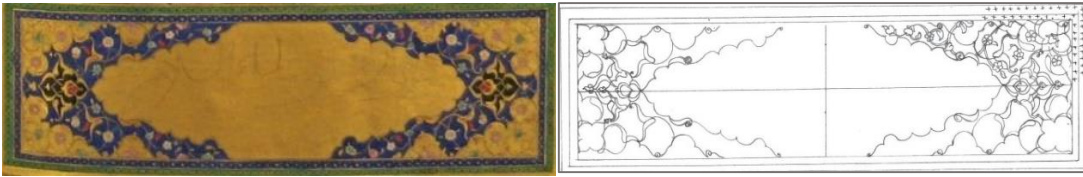
Görsel 22: 342a Varak Sure Başı ve Çizimi

344b varağında altın zeminli yazı alanı zer-ender-zer tekniğinde rumilerle sınırlandırılmıştır. Tepeliklerden çıkan altın rumiler paftaları oluşturmuştur. Altın paftaların içerisindeki küçük rumili kısımların içleri siyah renkte boyanmıştır. Motif olarak rumi ve hatayi grubu motifler kullanılmıştır. . Kenar suyu zemini lacivert renkte ve üst bezemesi +++++ şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir (Görsel 23).

Görsel 23: 344b Varak Sure Başı ve Çizimi

348b varağında yazı alanı boştur. Altın zeminli yazı alanı altın rumi ve dendanlarla zer-ender-zer tekniğinde sınırlandırılmıştır. Yazı alanının devamında ve tezyinatlı kısımlarda tepelik şeklinde altın rumili siyah ve bordo zeminli süsleme yapılmıştır. Köşelerde yapılan ve zer-ender-zer tekniğinde uygulanan rumiler paftaları oluşturmuştur. Rumi ve hatayı grubu motifler deseni tamamlamıştır. Cedvelin iç kısmında lacivert ara suyu dışta ise küf yeşili kenar suyu bulunmaktadır (Görsel 24). . Kenar suyu ve ara suyunun üst bezemesi +++++ şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir.

Görsel 24: 348b Varak Sure Başı ve Çizimi

349a varağındaki sure başı bezemesi daha dar olarak ve sayfa yapısına uygun şekilde tasarlanmıştır. Yazı alanında nesih hattıyla üst kısımdaki ayetin devamı yazılmış ve beyne's-sütûr tekniğinde bezenmiştir. Yazılı alan altın dendanlarla çevrelenmiş ve iki kenara tepelik biçiminde altın rumilerle salbekler yapılmıştır. Zer-ender-zer tekniğinde yapılan rumiler paftaları oluşturmuştur. Kenarda yer alan yarım orta bağlar yine altın olup içleri siyah renkte boyanmıştır. Motifler diğer sure başlarıyla aynı özelliklerdedir. . Kenar suyu zemini küf yeşili renge ve üst bezemesi ----- şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir (Görsel 25).

Görsel 25: 349a Varak Sure Başı ve Çizimi

351a varağında yazı alanı altın zeminli ve boş olup zer-ender-zer tekniğinde dendanlarla çevrelenmiştir. Simetrik tezyini alanlarda rumilerle altın ve siyah zemini oluşturulmuştur. Kenarlardaki rumilerin içleri altın ve siyah, ortabağ rumilerde bordo renktedir. Diğer zeminler laciverttir. Motif olarak rumi ve hatayı grubu motifler kullanılmıştır. Motifler diğer sure başlarıyla aynıdır. . Kenar suyu zemini lacivert renkte ve üst bezemesi +++++ şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir (Görsel 26).

Görsel 26: 351a Varak Sure Başı ve Çizimi

353b varağında yazı alanı yine altın zeminli ve boştur. Zer-ender-zer tekniğinde rumi ve dendanlarla sınırlandırılmıştır. Tezyini alanlarda ayırma rumilerle paftalar oluşturulmuştur. Zemin rengi olarak altın, lacivert ve siyah kullanılmıştır. Motif olarak rumi ve hatayı grubu motifler kullanılmış, renkler diğer sure başlarıyla aynıdır. Kenar suyu tezyinatı 351a ile aynıdır (Görsel 27).

Görsel 27: 353b Varak Sure Başı ve Çizimi

354b varağında yazı alanı altın zeminli ve boştur. Zer-ender-zer tekniğinde uygulanan dendanlarla sınırlandırılmıştır. Tezyini alanda dendan rumilerle altın, lacivert ve siyah zemin oluşturulmuştur. Köşelerdeki rumilerin içleri içten dışa doğru lacivert, siyah ve altın boyanmıştır. Kenarlardaki rumilerin içleri ise altındır. Ortabağ rumiler bordo renktedir. Büyük zemin laciverttir. Motif olarak rumi ve hatayi grubu motifler kullanılmıştır. Renkler diğer sure başlarıyla aynıdır. Kenar suyu zemini siyah renkte ve üst bezemesi +++++ şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir (Görsel 28).

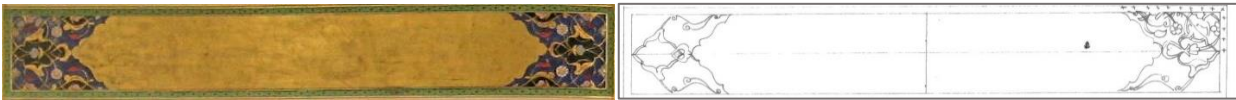
Görsel 28: 354b Varak Sure Başı ve Çizimi

355b varağında yazı alanı sıvama altın olup boş bırakılmıştır. Zer-ender-zer tekniğinde rumi ve dendanlarla sınırlandırılmıştır. Tezyini kısımda rumilerle altın, lacivert ve bordo zemin oluşturulmuştur. Köşelerdeki rumilerin içleri içten dışa doğru lacivert, altın ve bordodur. Lacivert zemindeki ortabağın içi bordo renk ile boyanmıştır. Motif olarak rumi ve hatayi grubu motifler kullanılmıştır. Kenar suyu tezyinatı 353b ile aynıdır (Görsel 29).

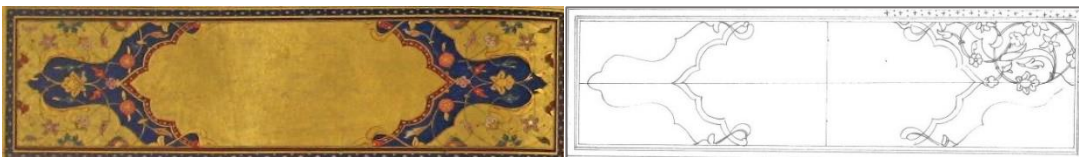
Görsel 29: 355b Varak Sure Başı ve Çizimi

357a varağında sure başı diğerlerine göre dardır. Uzunca yapılan yazı alanı sıvama altın olup boş bırakılmıştır. Zer-ender-zer tekniğinde dendanlarla sınırlandırılmıştır. Tezyini kısımda ana zemin rengi laciverttir. Orta kısımda ve yanlardaki yarım rumilerin içleri siyah zeminlidir. Motif olarak altın ve hatayi grubu motifler kullanılmıştır. Motif renkleri diğer sure başlarıyla aynıdır. Kenar suyu zemini küf yeşili renginde ve üst bezemesi ----- şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir (Görsel 30).

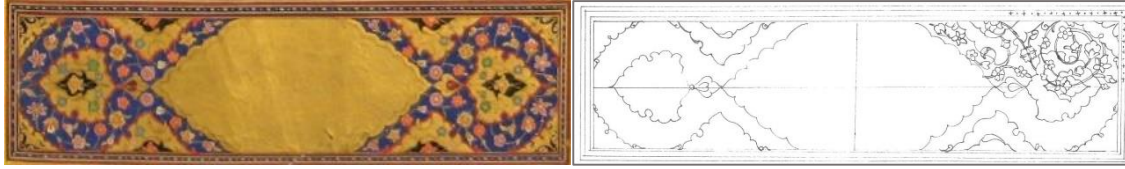
Görsel 30: 357a Varak Sure Başı ve Çizimi

358a varağındaki sure başının yazı alanı sıvama altın olup boş bırakılmıştır. Yazı alanının etrafı diğer sure başlarından farklı olarak çift iplik bordo dendanlarla bezenerek sınırlandırılmıştır. Tezyinatta lacivert ve altın zeminler kullanılmıştır. Zer-ender-zer tekniğinde yapılan rumilerle zeminler oluşturulmuştur. Motif olarak altın rumi ve hatayi grubu motifler kullanılmıştır. Motif renkleri diğer sure başlarıyla aynıdır. Kenar suyu zemini lacivert renkte ve üst bezemesi ----- şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir (Görsel 31).

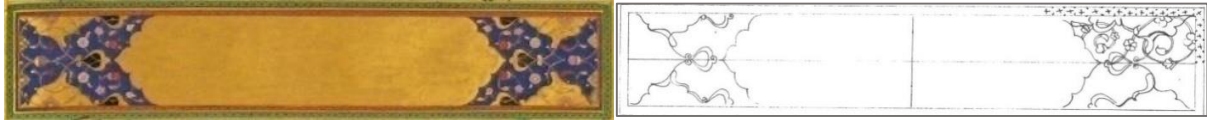
Görsel 31: 358a Varak Sure Başı ve Çizimi

359b varağında zer-ender-zer tekniğinde dendanlarla sınırlandırılan yazı alanı altın zeminli ve boştur. Tezyini alanda turuncu dendanlar altın ve lacivert zeminleri oluşturmuştur. Köşe, orta ve yan kısımlarda rumilerin içleri siyah renkte zemin boyanmıştır. Ortabağ ruminin içi bordo renktedir. Motif olarak rumi ve hatayi grubu motifler kullanılmıştır. Renkler diğer sure başlarıyla aynıdır. Kenar suyu zemini lacivert renkte ve üst bezemesi +++++ şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir Kenar suyu 358a varağındaki ile aynıdır (Görsel 32).

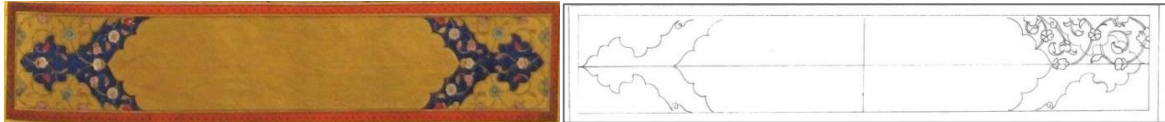
Görsel 32: 359b Varak Sure Başları ve Çizimi

360b varakı 363a ve 367b ile aynı tezyinata sahiptir. Fark olarak rumilerin içleri ve kenarsuyu renklerinde küçük değişimler görülmektedir. 360b varağında dar olarak yapılan sure başı tezyinatında yazı alanı boş bırakılmıştır. Zer-ender-zer tekniğinde dendanlarla çevrelenen yazı alanının iki kenarında simetrik tezyinat yer almaktadır. Ayırma ve ortabağ rumiler paftaları oluşturmuştur. Ana zemin rengi laciverttir. Ortabağ rumilerin içleri siyah boyanmıştır. Motif olarak rumi ve hatayi grubu motifler kullanılmıştır. Kenar suyu tezyinatında iç kısımda kiremit kırmızısı zemin üzerine siyah renkte ---- dış kısımda ise küf yeşili zemin üzerine yine siyah renkte şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir (Görsel 33).

Görsel 33: 360b Varak Sure Başları ve Çizimi

363b-2 varağındaki sure başı tezyinatı 367b ile aynıdır. Sure başı diğerlerine göre dardır. Uzun yazı alanı sıvama altın olup boş bırakılmıştır. Zer-ender-zer tekniğinde dendanlarla sınırlandırılmıştır. Tezyini kısımda zemin renkleri altın ve laciverttir. Paftalar tepelik formunda ve simetriktir. Motif olarak hatayi grubu motifler kullanılmıştır Kenar suyu zemini turuncu renkte ve üst bezemesi +++++ şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir Kenar suyu 358a varağındaki ile aynıdır (Görsel 34).

Görsel 34: 363b-2 Varak Sure Başları ve Çizimi

364b varağındaki sure başı tezyinatı 366a ile aynıdır. Farklı olarak iç kısımda yer alan siyah zeminli dar pafta diğerinde laciverttir. Uzun yazı alanı yine altın zemin olup boş bırakılmıştır. Zer-ender-zer tekniğinde dendanlarla sınırlandırılmıştır. Tezyini kısımda zemin renkleri içten dışa doğru siyah, altın ve laciverttir. Köşelerdeki ortabağ rumilerin içleri siyah zeminlidir. Motif olarak hatayi grubu motifler kullanılmıştır. Motif renkleri diğer sure başlarıyla aynıdır. Kenar suyu kırmızı zemin üzerine beyaz renkte bezenmiştir (Görsel 35).

Görsel 35: 364b Varak Sure Başları ve Çizimi

365b varağındaki sure başı tezyinatı diğerlerinden tamamen farklıdır. Yazı alanı boş bırakılan sure başının tezyini kısmında lacivert zeminde tek dal üzerinde altın ve sade yaprak formları yapılmıştır. Yaprakların içlerine goncalar yerleştirilmiş, lacivert zeminde kullanılan diğer gonca, penç ve yapraklarla bezeme tamamlanmıştır. Tezyini kısmın etrafına altın cedveller çekilerek tezyinat sonlandırılmıştır (Görsel 36).

Görsel 36: 365b Varak Sure Başları ve Çizimi

367a-1 varağında yine sure başı yazı alanı boş olup bulut motifleriyle bezenmiştir. Tezyini alanda altın bulutlar ve köşelerdeki yarım rumiler paftaları oluşturmuştur. Zeminde lacivert ve altının yanı sıra bulutların içlerinde bordo kullanılmıştır. Motif olarak bulut ağırlıkta olan süslemede hatayi grubu motifler de kullanılmıştır. Kenar suyu zemini bordo renkte ve üst bezemesi +++++ şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir. Kenar suyu 358a varağındaki ile aynıdır (Görsel 37).

Görsel 37: 367a-1 Varak Sure Başı ve Çizimi

367a-2 varağında yine sure başı yazı alanı boştur. Altın zeminin hâkim olduğu tezyinatta lacivert ile küçük iki alanda siyah zeminde kullanılmıştır. Ayırma rumiler paftaları oluşturmuştur. Motif olarak rumi ağırlıkta olan süslemede hatayi grubu motifler de bezemede yer almıştır. Kenar suyu zemini lacivert renkte ve üst bezemesi +++++ şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir (Görsel 38).

Görsel 38: 367a-2 Varak Sure Başı ve Çizimi

368a-1 varağında altın zeminli yazı alanı boştur. Zeminlerde altın ve lacivert kullanılmıştır. Zer-ender-zer tekniğinde yapılan ayırma rumiler paftaları oluşturmuştur. İki kenarda yapılan yarım ortabağ rumilerin içleri siyahtır. Motif olarak rumi ve hatayi grubu motifler kullanılmıştır. Kenar suyu zemini lacivert renkte ve üst bezemesi +++++ şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir. Kenar suyu 367a-2 ile aynı özelliklerdedir (Görsel 39).

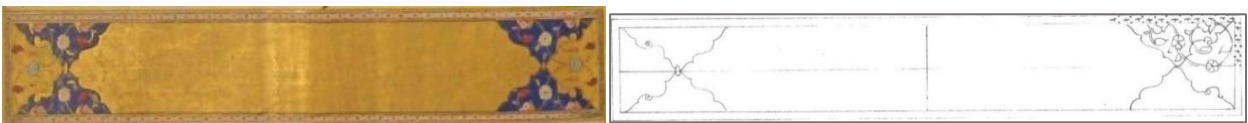
Görsel 39: 368a-1 Varak Sure Başı ve Çizimi

368b varağında yazı alanı boş olup içten dışa doğru altın ve lacivert tekrarlanarak zeminler oluşturulmuştur. Zeminler rumilerle bölünmüştür. Rumi ve hatayi grubu motifler kullanılmıştır. Kenar suyu zemini siyah renkte ve üst bezemesi +++++ şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir (Görsel 40).

Görsel 40: 368b Varak Sure Başı ve Çizimi

369a-2 varağında altın zeminli yazı alanı boştur. Tezyinatta altın ve lacivert zemin kullanılmıştır. Zer-ender-zer tekniğinde yapılan ayırma rumiler paftaları oluşturmuştur. Motif olarak rumi ve hatayi grubu motifler kullanılmıştır. Kenar suyu zemini krem renginde ve üst bezemesi +++++ şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir (Görsel 41).

Görsel 41: 369a-2 Varak Sure Başı ve Çizimi

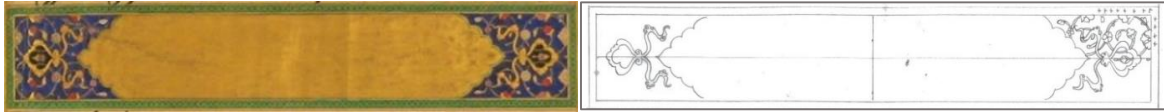
370b-1 varağı diğerlerinden tamamen farklıdır. Altın zeminli yazı alanında zer mürekkeple sülüs hattıyla sure ismi ve nazil olduğu yer yazmaktadır. Orta kısımdaki beyne's-sütûrlü nesih yazı, sülüs yazıyı ortadan ikiye bölmüştür. Nesih yazı üst kısımdan taşan ayetin devamıdır. Yazı arasındaki bazı boşluklara serbest olarak basit

tirfil ve yapraklardan negatif teknikte süsleme yapılmıştır. Kenar suyu zemini siyah renkte ve üst bezemesi +++++ şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir (Görsel 42).

Görsel 42: 370b-1 Varak Sure Başları ve Çizimi

369b-1 varağında yine yazı alanı boştur. Yazı sahasının iki kenarında yapılan bezemede lacivert zemin üzerine altın simetrik bulut motifleri yapılmıştır. Bulutların içleri siyah renktedir. Lacivert zemindeki bitkisel motiflerle tezyinat tamamlanmıştır. Kenar suyu zemini küf yeşili renginde ve üst bezemesi +++++ şeklinde yapılmış ve kenarlarına cedvel çekilmiştir (Görsel 43).

Görsel 43: 369b-1 Varak Sure Başları ve Çizimi

Değerlendirme ve Karşılaştırma

Türk-İslam kültüründe haiz olduğu önem tartışılmaz olan el yazmalarıyla dini, ilmi ve edebi birçok alanda sanatsal değeri yüksek sayısız yazma eser kaleme alınmıştır. Padişahlara, vezirlere, devlet büyüklerine sunulan kitaplar, önemli kişilerin ve kitapseverlerin kütüphaneleri için yazılan Kur'an'lar, dîvanlar, mesneviler, dinî, edebî, tarihi ve bilimsel eserleri bezemek gelenek haline gelmiştir. El yazması kitapların sanatsal açıdan en önemli olanları Kur'an-ı Kerimlerdir. Yazma kitaplarında genel olarak; zahriye sayfaları, unvan sayfaları, serlevhalar, sure başları, güller, noktalar, satır araları, sayfa kenarları ve hâtime sayfaları tezhiplenmiştir. Sure başları da bunlar içerisinde müstesna bir yere sahiptir.

Araştırmaya konu olan eser, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesinde bulunan Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonuna aittir. İncelenen eserde süslemeli kısımlar cild, serlevha, sure başları, güller, duraklar ve satır aralarıdır. Bezemeli kısımlar arasında özellikle sure başları bezemeleri dikkat çekmektedir. Eserde serlevhadakiler dahil 114 sure başının bütünü tezyin edilmiştir. 42 farklı tasarımın yapıldığı sure başlarında bazı tasarımlarda renkler değiştirilerek iki veya daha fazla uygulanarak sure başları tezhipleri tamamlanmıştır. 370b-1 varağında yer alan sure başları hariç tamamında desenler ¼ oranında simetrik. Yine 370b varağında bulunan 1. Sure başları hariç diğerlerinin tümünde zemin rengi olarak altın ve lacivert kullanılmıştır. Çok nadir küçük paftalarda (Görsel 6, 8, 9, 15, 18, 24, 27, 29, 30, 32, 35, 37, 38) siyah ve bordo renkler tercih edilmiştir.

Sure başları desenleri genel olarak rumi ve hatayi grubu motiflerinden oluşturulmuştur. İki sure başında (Görsel 3, 43) bulut motifi kullanılmıştır. (Cedvel) yapılan kenar suyu süslemeleri 64b ve 309a varaklarında örgülü zencerek yapılmış, diğer bütün sure başlarında (+,-) biçimli süsleme yapılmıştır. Kenar suyu zeminlerinde ise lacivert, küf yeşili, bordo, siyah ve gri renkler tercih edilmiştir.

Kitap sanatları açısından kendi döneminin zevk ve anlayışını bünyesinde barındıran eser, kullanılan renk, motif ve kompozisyon bakımından klasik üsluptadır. Renkler lacivert ve altın en etkili olacak şekilde kullanılmıştır. Ayrıca altın, beyaz, siyah, yeşil, kırmızı ve kiremit tonu renkler de dikkat çeker. Dolgu motifleri rumiler, hatayiler, tepelik ve orta bağlardır. Rumiler incelmış ve çeşitlilik kazanmıştır. Altın bolca kullanılmıştır. Kenar suyu süslemelerinde özellikle bir standart oluşturulmuştur. XVI. yüzyılda çok güzel örnekleri görülen zer-ender-zer tekniği, bu eserin hemen hemen bütün sure başlarında kullanılmıştır. Eserin sure başları tezyinatları, Kur'an-ı Kerim bezemeciliğinde kendi döneminin hemen hemen bütün özelliklerini yansıtmaktadır. Ayrıca sure başları tezhiplerinin kartuş-pafta alanları farklı dendanlı ipliklerle şekillendirilmiştir. Paftalanan alanların tasnifi bu çalışmada ayrıca değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Yazı sahasını çevreleyen dendanlardan çoğunluğu zer-ender-zer tekniğindedir (Görsel 5, 9, 10, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41). Bunların dışında kalan sure başlarının yazı sahaları çeşitli renklerde tek ve çift dendanlı ipliklerle sınırlandırılmıştır. Eserdeki sure başları bezemelerinde yazı sahası dışında kalan bezemeli alanların çoğunda rumilerle paftalar oluşturulmuştur (Görsel 2, 3, 5, 8, 9, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 43). 90a varağındaki sure başları diğerlerinden tamamen farklı olup çift iplik dendanlarla geçmeli yapılarak paftalar meydana getirilmiştir (Görsel 6). İki sure başında paftalar hançer yapraklar kullanılarak şekillendirilmiştir (Görsel 8, 14). Eserde on iki adet sure başları tezyinatında paftalama altın ve çeşitli renklerde dendanlı ipliklerle teşekkül etmiştir (Görsel 3, 15, 16, 19, 20, 21, 22, 28, 31, 32, 34, 35, 39, 40, 41).

Klasik dönem özelliği gösteren eserin kendi dönemi içerisindeki yerinin belirlenmesi için aynı kütüphanenin hem Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonundan hem de farklı koleksiyonlarından Kur'an-ı Kerim'in sure başları ile karşılaştırılması ve değerlendirilmesi yapılmıştır.

Görsel 44: Kur'an-ı Kerim'in 111a Varak Sure Baş

Görsel 45: Çorlulu Ali Paşa Koleksiyonu 0003 Envanter Numaralı Kur'an-ı Kerim'in 343b Varak Sure Baş

İncelenen eserin 111a varağında bulunan sure başı bezemesi, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesinde bulunan Çorlulu Ali Paşa Koleksiyonundaki 0003 envanter numaralı Kur'an-ı Kerim'in 343b varak sure başı tezyinatıyla benzerlik göstermektedir. İki eser arasındaki en büyük benzerlik, hançer yaprakların oluşturduğu iskelettir. Yazı sahası ve tezhipli kısımlar, yapraklardan meydana getirilmiştir. Ayrıca kenar suyu bezemeleri de renk değişimi haricinde birebir aynıdır (Görsel 44-45).

Görsel 46: Kur'an-ı Kerim'in 183b Varak Sure Baş

Görsel 47: Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonu 0002 Envanter Numaralı Kur'an-ı Kerim'in 321b Varak Sure Baş (M.1592)

Görsel 48: Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonu 00004 Envanter Numaralı Kur'an-ı Kerim'in 311a Varak Sure Baş (M.1592)

Kur'an-ı Kerim'in 183b varak sure başı bezemesi, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonunda bulunan 00002 envanter numaralı Kur'an-ı Kerim'in 321b varak sure başı ve 00004 envanter numaralı Kur'an-ı Kerim'in 311a varak sure başı ile benzer özelliklere sahiptir. M. 1592 tarihli olan eserlerin dönemleri, incelenen esere çok yakındır. Tasarımda paftaları oluşturan rumi motifleri renkler dışında aynı tarzda kullanılmıştır. Desenlerdeki benzerlik de ilk bakışta dikkat çekmektedir (Görsel 46-48).

Görsel 49: Kur'an-ı Kerim'in 187a Varak Sure Baş

Görsel 50: Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonu 00009 Envanter Numaralı Kur'an-ı Kerim'in 317b Varak Sure Baş (M.1661)

Eserin 187a varağında bulunan sure başı bezemesi, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonunda bulunan 00009 envanter numaralı Kur'an-ı Kerim'in 317b varak sure başı ile benzer özelliklerdedir. Bu benzerlik, aynı mantıkta kullanılan hançer yaprakların formlarıyla ilgilidir. Karşılaştırılan eser M. 1661 tarihli olup Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonunda bulunan 00001 envanter numaralı Kur'an-ı Kerim'le aynı yüzyıla aittir. Ayrıca kenar suyu bezemeleri de renkler dışında aynıdır (Görsel 49-50).

Görsel 51: Kur'an-ı Kerim'in 358a Varak Sure Başları

Görsel 52: Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonu 00009 Envanter Numaralı Kur'an-ı Kerim'in 317b Varak Sure Başları

Kur'an-ı Kerim'in 358a varak sure başı, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonunda bulunan 00009 envanter numaralı Kur'an-ı Kerim'in 317b varagındaki sure başı ile benzerdir. Özellikle ayırma rumillerle pafталarın bölünmesi birebir aynıdır (Görsel 51-52).

Görsel 53: Kur'an-ı Kerim'in 365b Varak Sure Başları

Görsel 54: Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonu 0003 Envanter Numaralı Kur'an-ı Kerim'in 333b Varak Sure Başları (M.1617)

Kur'an-ı Kerim'in 365b varak sure başı Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonunda bulunan 0003 envanter numaralı ve 1617 tarihli Kur'an-ı Kerim'in 333b varak sure başı aynıdır. Söz konusu benzerliğin boyutu, iki eserin aynı elden çıkmış olma ihtimalini düşündürmektedir (Görsel 53-54).

Görsel 55: Kur'an-ı Kerim'in 249b Varak Sure Başları

Görsel 56: İzmir Koleksiyonu 00012 Envanter Numaralı Kur'an-ı Kerim'in 317a Varak Sure Başları

Görsel 57: Çorlulu Ali Paşa Koleksiyonu 3 Numaralı Envanter Numaralı Kur'an-ı Kerim'in 351b Varak Sure Başları

Görsel 58: Laleli Koleksiyonu 6 Envanter Numaralı Kur'an-ı Kerim'in 387b Varak Sure Başları (M.1701)

Kur'an-ı Kerim'in 249b varak sure başı Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi İzmir Koleksiyonunda bulunan 00012 envanter numaralı Kur'an-ı Kerim'in 317a varak sure başı, Çorlulu Ali Paşa Koleksiyonunda bulunan 3 envanter numaralı Kur'an-ı Kerim'in 351b varak sure başı ve Laleli Koleksiyonunda bulunan 6 envanter numaralı ve M. 1701 tarihli Kur'an-ı Kerim'in 387b varak sure başlarındaki tezyinatlı alanların iç kısmında ve köşelerde yapılan altın rumili pafталar ile benzer özelliklere sahiptir (Görsel 55-58).

Sonuç

Bilginin ve kültürün kayıt altına alınmasında ve aktarılmasında en önemli aşamayı meydana getiren yazı, zaman içerisinde süsleme sanatlarıyla beraber müstakil bir sanat dalı olmuştur. Böylelikle Türk-İslam kültüründe haiz olduğu önem tartışılmaz olan el yazmalarıyla dini, ilmi ve edebi birçok alanda sanatsal değeri yüksek sayısız eser verilmiştir. Özellikle Osmanlı Döneminde çoğunlukla sipariş usulünc hazırlanan bu kitaplar; padişah, vezir gibi devlet erkânına ya da zengin kişilere sunulmuştur. Bunların başında da hiç şüphesiz ki Kur'an-ı Kerimler gelmektedir. Kur'ân-ı Kerim'ler başta olmak üzere dîvanlar, mesneviler, dinî, edebî, tarihi ve bilimsel eserleri tezhiplenmek zaman içerisinde gelenek haline gelmiştir. Yazma kitaplarda genel olarak; zahriye sayfaları, unvan sayfaları, serlevhalar, sure başları, güller, noktalar, satır araları, sayfa kenarları ve hâtıme sayfaları tezhiplenmiştir. Kitap sanatları açısından kıymete değer çok sayıdaki el yazması Kur'an-ı Kerim, ülkemizde kütüphanelerde, müzelerde, arşivlerde ve özel koleksiyonlarda günümüzde varlıklarını korumaktadır. Bunların bir kısmı araştırılarak gün yüzüne çıkarılmışsa da halen birçok eser araştırılarak literatüre kazandırılmamıştır.

Süleymaniye Kütüphanesi Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonu'nda bulunan ve araştırmaya konu olan Kur'an-ı Kerim'de dört çeşit yazı kullanılmıştır. Eserin metin kısmı is mürekkebiyle nesih, sure başları üstübeç (beyaz) mürekkeple sülüs, hâtime sayfası is mürekkebiyle rika' ve vakıf mühründe ise yine is mürekkebiyle talik yazı kullanılmıştır. Ayrıca sayfa kenarlarındaki güllerde is mürekkebinden başka zer (altın) ve lal (kırmızı) mürekkep de görülmektedir. Kur'an-ı Kerim'in cildi ise klasik üslupta kahverengi deri ile cildlenmiş olup alttan ayırma şemseli cildir. 16.-17. Yüzyıl Klasik Osmanlı el yazması örneklerindedir.

Eser, 17. Yüzyıl başına ait olup kitap sanatları açısından kendi döneminin zevk ve anlayışını bünyesinde barındırmaktadır. Kullanılan renk, motif ve kompozisyon bakımından klasik üsluptadır. Renkler lacivert ve altın en etkili olacak şekilde kullanılmıştır. Ayrıca altın, beyaz, siyah, yeşil, kırmızı ve kiremit tonu renkler de dikkat çekmektedir. Dolgu motifleri; rumiler, hatayiler, tepelik ve orta bağlar olarak görülür. Rumiler incelmış ve çeşitlilik kazanmıştır. Altın, bütün tezyinatlı kısımlarda bolca kullanılmıştır. XVI. yüzyılda çok güzel örnekleri görülen zer-ender-zer tekniği, bu eserin hemen hemen bütün sure başlarında uygulanmıştır.

Kur'an-ı Kerim'in sure başı tezyinatları, yapıldığı dönemin özelliklerini yansıtmaktadır. 114 sure başının tamamının tezyin edildiği eserde, 42 farklı tasarım uygulanmıştır. Sure başlarında yer yer renkler değiştirilerek iki veya daha fazla uygulanmak suretiyle sure başı tezhipleri meydana getirilmiştir. Sure başlarındaki desenler, 370b-1 varağı dışında ¼ oranında ve simetriklerdir.

Desenler genel olarak rumi ve hatayi grubu motiflerinden oluşturulmuştur. İki sure başında bulut motifleri kullanılmıştır.

Sure başı tezyinatlarında zemin rengi olarak altın ve lacivert kullanılmıştır. Ancak, 370b-1 varağı diğerlerinden tamamen farklıdır. Altın zeminli yazı alanında zer mürekkeple sülüs hattıyla yazı yazılarak beyne's-sütürlü bezeme yapılmıştır. Süslemelerde nadiren küçük paftalarda siyah ve bordo renkler de tercih edilmiştir. Dörtkenarda yapılan kenar suyu süslemeleri bütün sure başlarında (+,-) biçimli iken 64b ve 309a varaklarında ise örgülü zencerek yapılmıştır. Kenar suyu zeminlerinde genel olarak lacivert, küf yeşili, bordo, siyah ve nadiren gri ile krem renkleri uygulanmıştır.

Eser; kullanılan renk, motif, kompozisyon, teknik ve üslup bakımından değerlendirme bölümünde künyeleri verilen eserlerle benzerlik göstermektedir. Sonuç olarak, Süleymaniye Kütüphanesi Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonu'nda bulunan ve araştırmaya konu olan Kur'an-ı Kerim ve aynı koleksiyonda yer alan ve karşılaştırma bölümünde ele alınan Kur'an-ı Kerimlerin sure başı tezhip özellikleri ile 16. sonu 17. Yüzyıl başı karakteristiği taşıyan benzer tezyinata sahip kitap örneklerinden oldukları görülmüştür.

Kaynaklar

- Aşıcı, S. (2007). *Fatih Devri Tezhip Üslubu*, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul: Basılmamış Sanatta Yeterlilik Tezi.
- Baysal A. F. (2010). "Mushaf Tezyinatının Tarih İçindeki Gelişimi". *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 10, 3, 365-386.
- Biol, İ. A. (2012). "Tezhip", *TDVİA, TDV Yayınları* 41, 61-62.
- Biol, İ. A. (2009). "Türk Tezhip Sanatında Desen". *Hat ve Tezhip Sanatı*, (Editör: Ali Rıza Özcan), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 489-504.
- Derman, F. Ç. (2010). "Tarihimizde Mushafın Bezenmesi". *Diyanet İlmi Dergi*, 4, 137-144.
- Derman, F. Ç. (2012). "Tezhip Sanatında Üslûplar ve Sanatkârları", *TDVİA, TDV Yayınları* 41, 65-68.
- Ersoy, A. (1988). *Türk Tezhip Sanatı*, İstanbul: Ak Yayınları.
- Kurfeyz, N. (2003). *Tezhip*. İstanbul: TATAV Yayınları.
- Özkeçeci, İ., Özkeçeci, Ş. B. (2007). *Türk Sanatında Tezhip*. İstanbul: Seçil Ofset.
- Tanıncı, Z. (2009). "Başlangıcından Osmanlı'ya Tezhip Sanatı", *Hat ve Tezhip Sanatı*, (Editör: Ali Rıza Özcan), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 239-242.
- Taşkale, F. (2000). "Kur'an-ı Kerim'de Açan Çiçekler". *M. Uğur Derman 65 Yaş Armağanı*, İstanbul: 537-552.
- Yılmaz, A. (2004). *Türk Tezhip Sanatları Tabir ve İstihlaları*, İstanbul: Damla Yayınevi.

Extended Abstract

In all periods of history, writing has created the most important stage in the recording, dissemination and transfer of knowledge and culture and has become an artistic symbol of civilizations. Writing has a special importance in Islamic Civilization due to the deep respect for the Holy Quran. As a natural consequence of this situation, the Holy Quran and the texts written with the letters of the Holy Quran have led to the emergence of an independent art that will be called Islamic Calligraphy over time. In the art of calligraphy, scale papers are used to move the pen easily. The use of soot ink and graded papers in calligraphy made it easier to apply the desired dimensions in the forms of letters. The change and development of Islamic Calligraphy over time can also be seen

in arts such as illumination, marbling, binding and miniature, which are applied in the ornaments of the texts written in parallel. The manuscripts ornamented with both calligraphy and the mentioned arts have become works of art in their own right.

The Ottoman period undoubtedly has an exceptional place in the writing and ornamentation of the Qur'an. In this sense, the most outstanding examples are given in the vignette workshops (nakkashane) operating within the palace. In this period, the works, which were mostly prepared according to the order, were presented to state officials such as sultans, vizier or wealthy people. These works, which reflect the characteristics of their periods in the best way, have found a place for themselves in libraries, museums, archives and private collections in many parts of the world today. At this point, Turkey has gained a privileged place with its institutions that contain many manuscripts, especially the Süleymaniye Library. The Holy Quran, which was chosen as the subject of the study, is a work belonging to the Fazıl Ahmed Pasha Collection of the Süleymaniye Library.

The Holy Quran, which has been evaluated, was written by Muhammed bin Yusuf in Muharram 1010/July 1601, according to the record on the ketaba page, and was dedicated by Köprülü Mehmed Pasha in 1072/1661. The book's binding as well as its title (serlevha), surah heads, roses, dots, and interlinear (beynessûtur) illuminations reflect the characteristics of the period. The work is in a classical style in terms of color, motif and composition. In particular, navy blue and gold were used most effectively in the ground colors. In addition, gold, white, black, green, red and brick tone colors attract attention. The filling motifs are seen as rumi, hatayi, hilly and middle ties. Rumi have been thinned and gained diversity. Gold was used abundantly in all the ornamented parts. Four types of writing are used in the Holy Quran. The text of the work was written in naskh with soot ink, the surah heads were used in thuluth with white ink, the hatime page was used in rika' with soot ink, and the taliq script was used in the foundation seal with soot ink. In addition to this, the expressions that should be in the faction and juz roses in the margin of the page are written in gold from time to time. At the beginning of the surahs, information about the name of the surahs, the place where it was revealed and the number of verses should be included, but the beginnings of the surahs in this Holy Quran are mostly left blank. It can be thought that the reason for this was the death of the calligrapher at the stage after the end of the ornamentation, or the writing could not be completed due to another reason. At the beginning of three surahs in the Holy Quran, the last word of the last verse of the previous surah was written in the writing area. The reason for this situation can be explained by the fact that the last verse of the previous surah could not fit into the line.

The binding of the Holy Quran is in classical style with brown leather and it is a sunburst binding. The central part of the binding is a sunburst in the form of an elliptic and the design of salbeks and angular ornaments at both ends, as well as borders and guilloches, is one of the most beautiful examples of 16th-17th century Classical Ottoman manuscripts. In the same collection, the Holy Quran with inventory number 0003 and dated 1026/1617 is exactly similar in terms of its ornamental features to the binding of this Holy Quran. In addition, there is a great similarity, except for the ground difference in the sunburst and salbek ornaments on the inner cover. For this reason, it is highly probable that the bindings of the two works were made in the same years and perhaps by the same artists.

The ornaments of the surah heads in the Holy Quran examined reflect the characteristics of the period in which it was made. In terms of color, motif, composition, technique and style used, it is similar to the works with inventory numbers 00002, 0003, 00004 and 00009 in the same collection. Two types of faction roses are made in only three leaves (46b, 67b, 111a) in the Holy Quran. It is ornamented in the classical style as roses, medallions and hexagonal sunbursts. The writing areas in the middle are gold ground and left blank. The names of roses on other leaves are simply written on the margins of the page with soot ink, garnet ink and gold ink. It shows similarities with roses found in manuscripts of the same period. Three types of stops are used in the Holy Quran. Full circle, six-leaf claw and snail-shaped circle forms were used at the stops with gold floors. In the excerpt part of the basmala in seven surahs of the Holy Quran, ornaments were made with free composition. This tradition is seen in many works within the same period. The hatime page is in classical form and the writing area is divided by golden rulers. The writing area was limited with gold rulers and no decorations were made.

As a result, the Holy Quran, which is in the Fazıl Ahmed Pasha Collection of the Süleymaniye Library and is the subject of the research, is a work that we encounter with classical norms in the 16th and 17th century Ottoman Period book ornamentation with its writing, binding and illumination features. With this article, which was written in order to prepare the ground for the studies to be done later, the general stylistic characteristics of the period related to the 16th and 17th century manuscripts of the Holy Quran ornamentation were tried to be revealed.